

Karina Sojková
Kovové prvky v knižní vazbě – jejich vývoj, výroba, restaurování a konzervace

Posudek teoretické diplomové práce (Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování)

Hned v úvodu posudku je třeba zdůraznit, že diplomantka si zcela samostatně zvolila téma, které bylo jak z hlediska teoretického, tak praktického posledních více než 50 let naprosto pomíjeno. Plodně totiž navazuje na erudovanou a inspirativní studii Bohumila Nusky nazvanou Typologie českých renesančních vazeb (Liberec 1965). Jednou z obrovských předností Nuskovy normotvorné studie bylo ustálení názvosloví. Diplomantka se poučeně drží Nuskovy metodologie a tam, kde to bylo možné, jeho názvoslovnou nomenklaturu přebírá. Poněvadž v souvislosti s monografickým pojetím tématu se diplomantka ponořila do problematiky hlouběji a podnikla přitom rozsáhlé terénní průzkumy, je nasnadě, že formy a projevy kovových prvků musela v Nuskových stopách rozšířit. Toto rozšíření zatím Nuskovy nomenklatury je lexikograficky šťastné a není důvod nevěřit, že se v praxi vžije.

Druhou předností diplomové práce, na kterou zde samostatně upozorňuji, je žádané sepětí praktické roviny konzervátorské a restaurátorské profese s teoreticko výzkumnou bází. Ta u nás v oblasti knižní vazby během posledního půlstoletí prakticky neexistuje a v zahraničí ji realizují univerzitně školení historikové knižní vazby. V této diplomové práci se však hledisko teoretické i praktické vzácně prolulo, protože zájem diplomantky vzešel takřikajíc zespodu čili z požadavků nové generace restaurátorů, kteří chtějí všechny ochranné a záchranné vstupy do knižní struktury pojímat jako pokornou službu historickému artefaktu. Není přitom třeba zdůrazňovat, že filozofie restaurování v minulosti s tímto služebným postavením vždy nepočítala a že do etického kodexu tento požadavek přešel teprve nedávno (2010). Požadavek se dle mého názoru realizuje v dialogu restaurátora s kurátorem nebo historikem knižní kultury, a proto by bylo vhodné ho příslušným způsobem také manifestovat v příslušné pasáži diplomové práce (s. 147). Konzervátoři, restaurátoři a zejména pak řemeslní kniháři, kteří se kdysi i dnes dopouštějí mnoha prohřešků, tak díky této studii získávají teoreticko-praktický manuál kovových knihvazačských prvků. Ty jsou pojednány z hlediska výzdoby, materiálového složení, umístění na vazbě a časového určení. Hovořím-li o novém pojetí restaurátorské práce, musím zároveň apelovat, zda by podobným způsobem neměla v budoucnosti vzniknout též studie o usních a jiných typech pokryvů nebo o způsobech šití a nasazování knižního bloku.

Třetí předností předložené diplomové práce je hluboké sepětí s historickými knižními fondy. Diplomantka totiž nešla cestou kompilace nepočetné domácí literatury ani mnoha zahraničních odborných titulů, ale poznatky ke zvolenému tématu získala trpělivým průzkumem několika historických fondů českých a moravských knihoven. Získala tak nejen početný fotografický materiál, ale především možnost odpovědně, přímo z praxe a de visu reagovat na řadu morfologických variant, s nimiž se restaurátor může setkat. Tento průzkum ji kupříkladu umožnil identifikovat neuvěřitelných devět druhů háčkových spon nebo sedmáct druhů štítků užívaných mezi 13. a 19. stoletím. Je však pochopitelné, že materiálový průzkum autora zároveň vytvořil jisté limity a některá tvrzení bude třeba korigovat – například „pukly

jako samostatný prvek se objevují na vazbách knih od 13. století a jejich trvání je až do 1. poloviny 15. století“ (s. 52). Sám jsem se totiž ve Strahovské knihovně setkal s kovovými i dřevěnými puklami tzv. Kadaňského mistra, který s nimi na františkánských vazbách a na vazbách pro Bohuslava Hodějovského konzervativně pracoval ještě na přelomu 15. a 16. století.

Diplomová práce se tak po úvodu ve druhé kapitole (s. 12-83) člení dle fyzických projevů kovových prvků na pět samostatných podkapitol: spony (háčkové a dírkové), řemínky, pukly, středová kování a nárožnice. Poté přicházejí podkapitoly o méně častých doprovodných prvcích, jaké vidíme kupříkladu na libri catenati. Třetí kapitola (s. 84-132) má teoretický ráz a je věnována historickému vývoji knižního kování od 13. století až po dnešek. To je další výhoda autorčina přístupu, že z kapacitních důvodů neustrnula v určitém slohovém období, ale kovové prvky sleduje v celistvém vývoji od prvotypů až po moderní nápodoby či tvarové experimenty. Čtvrtá kapitola (s. 133-145) poskytuje základní vzhled do technologie výroby knižního kování a konečně poslední, pátá kapitola (s. 146-151) podává nárys pracovních postupů při jejich restaurování. Jak jsem už naznačil výše, všechny kapitoly doprovází bohatý materiál autorkou kreslených a bohatě komentovaných diagramů jakož i fotografií, které pořídila během svého terénního průzkumu anebo převzala ze zahraniční literatury. Tak početný a zároveň edukativní ilustrační doprovod nebývá u podobně materiálově zaměřených diplomových prací, které znám z Prahy, běžný. Opět svědčí jednak o autorčině hlubokém průniku do materie a jednak o zájmu, s nímž vybrané téma zpracovávala.

Pro výše nastíněné textové i obrazové kvality diplomové práce, jejíž téma se u nás po padesát let neřešilo, a pro přínosné sepětí teorie s praxí autorce i fakultě navrhuji nepromarnit šanci a text publikovat (předtím ovšem doporučuji nutnou jazykovou korekturu). Autorku dále vyzývám, aby přemýšlela o dalších formách zvyšování své odborné kvalifikace, zejména formou doktorského studia. S ohledem na tyto závěry předloženou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou

v ý b o r n ě

Praha 3. srpna 2011

doc. dr. Petr Voit, CSc.
Ústav informačních studií a knihovnictví
Filozofická fakulta UK

Praha